

DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2005. május 26.¹

I — Bevezetés

1. Az Európai Közösségek Bizottsága az EU 35. cikk (6) bekezdése alapján a környezet büntetőjog általi védelméről szóló, 2003. január 27-i 2003/80/IB tanácsi kerethatározatot² támadja (a továbbiakban: kerethatározat). Véleménye szerint a megválasztott jogalap téves, mert a jogszabályi alapot az EK-Szerződésben és nem pedig, ahogyan ezt tették, az EU-Szerződés IV. címében kellett volna keresni.
2. E mögött a szüksézávan megfogalmazott probléma mögött egy igen nagy jelentőségű, a Közösség hatásköreit érintő kérdés rejtőzik, mivel ha bebizonyosodik, hogy az Európai Unióban a környezet védelme megköveteli a legsúlyosabb cselekmények büntetendővé tétele általi összehangolt fellépést³, akkor meg kell határozni, hogy a szükséges koordinációs intézkedések elfogadása – az EU 34. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében, az EU 31. cikk (1) bekezdésének
- bekezdésének e) pontjával összefüggésben – az Európai Unió Tanácsára háruló harmadik pillérbe tartozik-e, vagy pedig az első pillérbe, mert az EK 175. cikk értelmében közösségi fellépésnek minősül.⁴
3. A különböző beadványokban és a tárgyaláson előadott álláspontok világosan körülhatároltnak tűnnek, nem csupán az egyes esetekben kifejtett kérelmeket illetően, hanem az alkalmazott érvelést illetően is. A Bizottság, az Európai Parlament és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a második hipotézist fogadják el, míg a Tanács és az őt támogató tizenegy tagállam⁵ az első feltevést védik.
4. Valamelyik álláspont kiválasztása jelentős következményekkel jár. Amennyiben az

1 — Eredeti nyelv: spanyol.

2 — HL L 29., 55. o.; magyar nyelvű kiadás 19. fejezet, 6. kötet, 97. o.

3 — Ilyen értékelés létezik az Európa Tanács nagyobb keretén belül is; az Európa Tanács 1998. november 4-én a kerethatározatával azonos címet viselő és azonos célkitűzéseket megfogalmazó egyezményt fogadott el (*Série des traités européens* – 172. sz.).

4 — A jogtudományt is foglalkoztatja ez a jogvita. Lásd: Comte, F.: „Droit pénal de l'environnement et compétence communautaire”, *Revue du droit de l'Union européenne*, 4. sz., (2002), 775. o., 799. o., valamint: Blanco Cordero, L.: „El derecho penal y el primer pilar de la Unión Europea”, *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 06–05 (2004).

5 — A Holland Királyság azonban árnyaltabb álláspontot ad elő (lásd a 73. lábjegyzetet, *in fine*).

„unionista” alternatívát választjuk, a harmonizációs erő csekélyebb, mivel mindamellett, hogy a kerethatározatnak nincs közvetlen hatálya, az átültetésének elmulasztása nem képezheti kötelezettségszegés megállapítása iránti kereset tárgyát, mint ahogyan azt az EK 226. cikk előírja, ráadásul a Bíróság előzetes döntéshozatali hatáskörének kötelező jellege az EU 35. cikknek megfelelően a tagállamok hozzájárulásától függ. Ezek a megfontolások magyarázzák a Bizottság azon érdekét, hogy a hatáskört az első pillérre alapítsa.

5. A kereset megvizsgálását megelőzően ismertetni kell a jogszabályi hátteret és a Bíróság előtti eljárás szakaszait.

II — A jogi háttér

A — A közösségi jog

1. Az Európai Közösséget létrehozó szerződés

6. A Közösség egyik feladata, hogy megfelelő ágazati fellépés kifejlesztésével (EK 3. cikk (1) bekezdés I) pontja) és a környezetvédelmi követelményeknek a fenntartható fejlődés

előmozdítása érdekében a többi közösségi politika és tevékenység meghatározásába és végrehajtásába való beillesztésével (EK 6. cikk) elérje a környezet minőségének magas szintű védelmét és javítását (EK 2. cikk).

7. Az EK 174. cikk meghatározza a környezetpolitika célkitűzéseit ((1) és (2) bekezdés), illetve a kidolgozása során figyelembe veendő tényezőket ((3) bekezdés), míg az EK 175. cikk meghatározza a megfelelő rendelkezések elfogadásának módjait (az (1)–(3) bekezdés), amelynek finanszírozása és végrehajtása a tagállamokra hárul ((4) bekezdés), amelyek az EK 176. cikk értelmében mindenesetre jogosultak szigorúbb védintézkedéseket megállapítani, amennyiben azok nem ellentétesek a szerződéssel.

8. Következésképpen az EK 174. cikk (4) bekezdése e téren osztott felelősséget mond ki⁶, amely lehetővé teszi a harmadik országokkal és a nemzetközi szervezetekkel való közös vagy külön együttműködést.

9. Ami a Közösséget illeti, a hatáskör gyakorlása általában az EK 251. cikkben meghatározott „együtt döntési” eljárás útján tör-

6 — A spanyol jogrend olyan, hasonló sémát ismer, amelyben az állam elfogadja a környezetvédelemmel kapcsolatos alapjogszabályt azzal a fenntartással, hogy a további védintézkedési szabályok elfogadása azon önkormányzattal bíró közösségek jogosultsága, amelyek e téren igazgatási feladatokat látnak el (az 1978. évi Alkotmány 149.1.23. és 148.1.9. cikke).

ténik, bár az EK 175. cikk (2) bekezdésében megjelölt területeket⁷ illetően a Tanács – a Bizottság javaslata alapján és az Európai Unió Parlamentjével, a Gazdasági és Szociális Bizottságával és a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően – egyedül léphet fel.

4. cikk pedig kötelezi a tagállamokat, hogy az elkövetést, a bűnségyelt és a felbujtást „hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókkal” büntessék, beleértve a szabadságvesztéssel járó büntetéseket. Más büntetési nemeket is meghatároz, úgy a természetes, mint a jogi személyek tekintetében, amelyek között szerepel a pénzbüntetés, a bizonyos jogoktól való megfosztás és a bírói felügyelet alá helyezés.

2. A környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelvjavaslat⁸

10. Az EK 175. cikk (1) bekezdése alapján a Bizottság az EK 251. cikknek megfelelően irányelvjavaslatot dolgozott ki azzal a céllal, hogy a környezetvédelem terén a bűncselekmények minimumhalmazának a Közösségen belüli meghatározásával biztosítsa a közösségi jog szigorúbb alkalmazását (1. cikk).

B — Az Európai Unió joga

1. Az Európai Unióról szóló szerződés

11. A jogszabály 3. cikke bizonyos, szándékosan vagy gondatlanul, de legalább súlyos gondatlanságból elkövetett cselekmények⁹ bűncselekménnyé nyilvánítását írja elő, a

12. Az Unió, amely új szakaszt jelent az Európa népei közötti egyre szorosabb egység létrehozásának folyamatában, az Európai Közösségeken alapul, amelyeket az EU-Szerződéssel létrehozott politikák és együttműködési formák egészítenek ki (1. cikk). Ily módon három pillért különböztettünk meg:

7 — A szabály az adózási természetű rendelkezésekre és a területrendezést és a mennyiségi vízkészlet-gazdálkodást érintő intézkedésekre, illetve a tagállamoknak a különböző energiaforrások közötti választását és a saját energiaellátásuk általános szerkezetét jelentős mértékben érintő intézkedésekre vonatkozik.

8 — A környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2001/ C 180 E/20 európai parlamenti és tanácsi irányelvjavaslat (HL 2001. C 180 E, 238. o.), amelyet a Bizottság 2001. március 15-én terjesztett elő.

9 — A rendelkezés a vízszennyezésre, a védett állat- és növényfajok veszélyeztetésére, a védett élőhelyek súlyos károsítására, az ózonsztréteget lebontó anyagok jogellenes kereskedelmére és az olyan üzemi jogellenes működésére vonatkozik, amelyben veszélyes tevékenységet végeznek, vagy amelyben veszélyes anyagokat vagy készítményeket tárolnak.

— az elsőt, amely az úgynevezett „Közösségi pillér”,

- a másodikat, amely a közös kül- és biztonságpolitikát tartalmazza (V. cím),
- a harmadikat, amely a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködésre vonatkozik (VI. cím).

13. Ez utóbbi pillér célja, hogy az említett területeken – az Európai Közösség hatásköreinek sérelme nélkül – a tagállamok közös fellépésének kidolgozásával, és ahol szükséges, a tagállamok büntetőjogi szabályainak a 31. cikk e) pontjának megfelelően történő közelítésével biztosítsa a bűnözés megelőzését és az ez elleni küzdelmet szem előtt tartva a polgárok magas szintű biztonságát egy olyan térségben, amely a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapul (EU 29. cikk).

14. Az igazságügyi együttműködés magában foglalja az olyan intézkedések fokozatos elfogadását, amelyek a szervezett bűnözés, a terrorizmus, valamint a tiltott kábítószer-kereskedelem területén szabályozási minimumokat határoznak meg a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetési tételekre vonatkozóan (az EU 31. cikk e) pontja).

15. Az e célra szolgáló eszközök egyike a kerethatározat, amely a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek

közelítését segíti elő. Az első pillérbe tartozó irányelv mintájára a kerethatározatok az elérendő célokat illetően kötelezőek, azonban a forma és az eszközök megválasztását a kerethatározatokra hagyják, ezzel szemben a kerethatározatoknak nincs közvetlen hatálya (az EU 34. cikke (2) bekezdésének b) pontja).

16. A harmadik pillérbe tartozó hatáskörök átruházhatók a Közösségre annak érdekében, hogy a Közösség az EK-Szerződésnek a vízumok, menekültügy, bevándorlás és a személyek szabad mozgására vonatkozó egyéb politikákra vonatkozó IV. címe keretében gyakorolja őket (EU 42. cikk).

17. Az EU-Szerződés tartalma nem érinti az Európai Közösségeket létrehozó szerződéseket, illetve az azokat módosító vagy kiegészítő további szerződéseket és okmányokat (EU 47. cikk).

2. A kerethatározat

18. Az EU 29. cikkre, az EU 31. cikk e) pontjára és az EU 34. cikk (2) bekezdésének b) pontjára hivatkozva a Tanács a környezetet fenyegető cselekményekre adandó kemény és összehangolt válaszingtézkedések meghozatala érdekében (a második és harmadik preambulumbekzdés), elfogadta a Bizottság által megtámadott kerethatározatot.

19. A kerethatározat 2. és 3. cikke arra hívja fel a tagállamokat, hogy bizonyos cselekmények szándékos vagy gondatlan elkövetését büntetni rendeljék¹⁰, míg a 4. cikk a büntetendőséget kiterjeszti a bűnsejlyre és a felbujtásra.

20. Az 5. cikk (1) bekezdése pedig előírja, hogy a szankciók „hatékony[ak], arányos[ak] és visszatartó erejű[ek]” legyenek, beleértve legalább a súlyos esetekben a személyi szabadságtól való megfosztással járó, és kiadását alapjául szolgáló szankciókat is, és azokhoz, amint a (2) bekezdés meghatározza,

10 — A 2. cikk kimondja, hogy „[v]alamennyi tagállam meghozza az ahhoz szükséges intézkedéseket, hogy hazai joga alapján büncselekményként határozza meg: a) anyagok vagy ionizáló sugárzás levegőbe, talajba vagy vízbe történő kibocsátását vagy bejuttatását olyan mennyiségben, amely bármely személy halálát vagy súlyos sérülését okozza; b) anyagok vagy ionizáló sugárzás levegőbe, talajba vagy vízbe történő jogellenes kibocsátását vagy bejuttatását olyan mennyiségben, amely azok állapotának tartós vagy jelentős romlását, bármely személy halálát vagy súlyos sérülését, illetve védett műemlékek, más védett tárgyak, tulajdon, az állatok vagy növények jelentős károsodását okozza vagy okozhatja; c) hulladékok – beleértve a veszélyes hulladékokat is – jogellenes ártalmatlanítását, kezelését, tárolását, szállítását, kivitelét vagy behozatalt, amely bármely személy halálát vagy súlyos sérülését, vagy a levegő, a talaj, a víz minőségének, vagy az állatoknak vagy növényeknek a jelentős károsodását okozza vagy okozhatja; d) olyan üzemi jogellenes működtetést, amelyben veszélyes tevékenységet végeznek, és amely az üzemen kívül bármely személy halálát vagy súlyos sérülését, vagy a levegő, a talaj, a víz minőségének, vagy az állatoknak vagy növényeknek a jelentős károsodását okozza vagy okozhatja; e) nukleáris anyagok vagy más veszélyes radioaktív anyagok jogellenes gyártását, kezelését, tárolását, használatát, szállítását, kivitelét vagy behozatalt, amely bármely személy halálát vagy súlyos sérülését, vagy a levegő, a talaj, a víz minőségének, vagy az állatoknak vagy növényeknek a jelentős károsodását okozza vagy okozhatja; f) vadon élő növény- és állatfajok vagy azok részeitnek jogellenes birtoklását, befogását, károsítását, elpusztítását vagy az azokkal folytatott kereskedést, legalább azokban a helyeken, ahol azokat a kihalás veszélye fenyegeti a nemzeti jogban meghatározottak szerint; g) az ózont lebontó anyagok jogellenes kereskedelmét [...]”.

más büntetések, illetve intézkedések is társulhatnak.¹¹

21. A 6. cikk a jogi személyek cselekedeteiért vagy mulasztásaiért való felelősségét¹² rendezi, a 7. cikk pedig meghatározza a velük szemben alkalmazható szankciókat.¹³

22. Az ismertetett rendelkezések azt mutatják, hogy a kerethatározat gyakorlatilag az irányelvjavaslat másolata, és ezt az ötödik preambulumbekzdés el is ismeri, annak tudatában, hogy a hetedik preambulumbekzdés

11 — Ez a bekezdés példálózó jelleggel tartalmazza a természetes személyeknek a hivatalos engedélyt vagy jóváhagyást igénylő tevékenység folytatásától, vagy társaság, illetve alapítvány létesítésétől, vezetésétől vagy irányításától való eltiltását, „ha az eltiltéshez vezető tények egyértelműen hasonló bűnös tevékenység folytatásának a kockázatára utalnak”.

12 — Az (1) bekezdés felhatalmazza a tagállamokat, hogy meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a jogi személyeket felelősségre lehessen vonni a 2. és 3. cikkben említett tevékenységért, amelyet javukra akár egyénileg vagy akár a jogi személy szerveinek részeként eljáró olyan személy követett el, aki a jogi személyen belül vezető beosztást tölt be a) a jogi személy képviselőjére való jogosultság alapján, illetve b) a jogi személy nevében történő döntéshozatali hatáskör alapján, illetve c) a jogi személyen belüli ellenőrzés gyakorlatának hatásköre alapján, valamint a 2. cikkben említett tevékenységek elkövetésében bűnsegédként vagy felbujtóként való érintettségéért”. A (2) bekezdés hozzáteszi, hogy „[a]z (1) bekezdésben szabályozott esetekben kívül valamennyi tagállam meghozza a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a jogi személyt felelősségre lehessen vonni abban az esetben, ha az (1) bekezdésben említett személy által gyakorolt felügyelet vagy ellenőrzés hiánya tette lehetővé, hogy a jogi személynek alárendelt személy a jogi személy javára a 2. és 3. cikkben említett büncselekményeket elkövetse”.

13 — „Valamennyi tagállam meghozza a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a 6. cikk szerinti felelősségre vont valamely jogi személyt hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókkal szemben büntetni, amelyek büntetőjogi vagy nem büntetőjogi pénzbüntetéseket foglalnak magukban, de más szankciók is kiterjedhetnek [helyes fordítás: büntetőjogi vagy nem büntetőjogi pénzbüntetéseket és esetlegesen más szankciókat foglalnak magukban], úgymint: a) kizárás az állami juttatásokra vagy támogatásokra való jogosultságból; b) átmeneti vagy tartós eltiltás ipari vagy kereskedelmi tevékenység gyakorlásától; c) bírói felügyelet alá helyezés; d) bírósági felszámolási végzés; e) meghatározott intézkedések meghozatalára való kötelezés a büntetőjogi felelősség alapjául szolgáló tevékenység következményeinek elkerülése érdekében.”

kezdés megmagyarázza, hogy a Tanács tanulmányozta az irányelvjavaslatot, de nem fogadta el, mert túllép az EK-Szerződés által a Közösségre ruházott hatáskörön.¹⁴

valamint a beavatkozók meghatalmazottjai – a görög kormány és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság kivételével – megjelentek, hogy szóban előadják álláspontjaikat.

23. A 8. cikk a joghatósággal, a 9. cikk pedig a kiadatással és az eljárásnak a saját állampolgárait ki nem adó tagállam általi lefolytatásával foglalkozik.

IV — A kereset elemzése

A — A vita meghatározása

26. A jogvita lényegében a kerethatározat 1–7. cikkére vonatkozik, a 8–12. cikket nem érinti. Nem a Tanács hatáskörébe tartozik, hogy a vitatott cikkeket elfogadják¹⁵, sőt az

III — A Bíróság előtti eljárás

24. A Bizottságon és a Tanácson kívül az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Dán Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, a Görög Köztársaság, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, Írország, a Holland Királyság, a Portugál Köztársaság, a Finn Köztársaság, a Svéd Királyság, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága beavatkozóként részt vett az eljárásban, és írásbeli észrevételeket is benyújtottak.

25. A 2005. április 5-én megtartott tárgyalás alkalmával a felperes és az alperes képviselői,

15 — Ez a hatáskör azonban az EU-Szerződésben nem jelenik meg nyilvánvalóan, mivel az Uniót a tagállamok büntetőjogainak közelítésére feljogosító EU 29. cikk az EU 31. cikk e) pontjára utal, amely a szervezett bűnözés, a terrorizmus, valamint a tiltott kábítószer-kereskedelm területén szabályozási minimumokat határoz meg a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetési tételekre vonatkozóan. A Tanács több olyan kerethatározatot fogadott el, amelyekben összehangolja a bizonyos cselekményekre kiszabható büntetéseket. A gazdasági bűnözést illetően lehet hivatkozni az euro bevezetésével kapcsolatos pénzhamisítás elleni, büntetőjogi és egyéb szankciókkal megvalósuló védelem megerősítéséről szóló, 2000. május 29-i 2000/383/IB tanácsi kerethatározatra (HL L 140., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 187. o.), amelyet a 2001. december 6-i 2001/888/IB kerethatározat (HL L 329., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 182. o.) módosított; a nem készpénzes fizetési eszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló, 2001. május 28-i 2001/413/IB kerethatározat (HL L 149., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 123. o.), továbbá a pénzmosásról, valamint a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó jüvedelmek azonosításáról, felkutatásáról, befagyasztásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, 2001. június 26-i 2001/500/IB kerethatározatra (HL L 182., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 158. o.). A terrorizmus elleni küzdelem a 2002. június 13-i 2002/475/IB kerethatározat (HL L 164., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 18. o.) tárgya, és az emberkereskedelem elleni küzdelem pedig a 2002. július 19-i 2002/629/IB kerethatározat (HL L 203., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 52. o.) tárgya. Ugyanakkor a jogellenes bevándorlás esetén az áldozatok védelmével a jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás elleni küzdelem büntetőjogi keretének megerősítéséről szóló, 2002. november 28-i 2002/946/IB kerethatározat foglalkozik. A 2003. július 22-i 2003/568/IB kerethatározat (HL L 192., 54. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 182. o.) a magánszektorban tapasztalható korrupció büntetni rendlése érdekében harmonizálja a nemzeti jogszabályokat. Az információs rendszernek érintő támadások elleni büntetőjogi védelmet a 2005. február 24-i 2005/222/IB kerethatározat (HL L 69., 67. o.) rendezi.

14 — A jogszabály preambulumbekzdéseiben megfogalmazott magyarázatokból és a tárgyaláson előadott bizonyos állításokból következik, hogy az irányelvjavaslat nem talált kedvező fogadtatásra, mert a tagállamok között nézeteltérés támadt, és a tagállamok nem tudtak egyhangú álláspontot kialakítani.

EU 47. cikk éppen azt a kötelezettséget írja elő számára, hogy a közösségi jog elsőbbsége értelmében tartózkodjék¹⁶, mivel a Római Szerződés értelmében a Közösség arra kötelezheti a tagállamokat, hogy a környezetet károsító bizonyos cselekményekre büntetőjogi választ helyezzenek kilátásba.

27. Következésképpen annak elemzése érdekében, hogy valamely jogalap lehetővé teszi-e a Közösség számára, hogy az Unió hatásköreit hatástalanná téve ezen a téren beavatkozzék, a vita a harmadik pillérről az elsőre helyeződik. Ezen a ponton ugyancsak egyetértés van azzal kapcsolatban, hogy a közösségi jogban nem létezik általános – kifejezett vagy hallgatóságos – büntetőjogi hatáskör.¹⁷

28. Az EK 10. cikkben megfogalmazott együttműködés elvét alkalmazva ugyanakkor mindenki elismeri a Közösség azon lehetőségét, hogy – jogrendjének hatékonyságát biztosítandó – arra kötelezze a tagállamokat, hogy büntetni rendeljék a Közösséget sértő cselekményeket. A felek és a beavatkozók azonban azon vitáznak, hogy e hatáskör értelmében a Közösség kötelezheti-e őket büntetőjogi szankciók bevezetésére.

29. A megoldáshoz alaposan meg kell vizsgálni a büntetőjogi téren a közösségi intézményekre hatásköröket ruházó ítéleteket.

B – A Közösség büntető hatáskörével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat

16 – Figyelembe kell venni, hogy az EU 29. cikk az Unió célját „[a]z Európai Közösség hatásköreinek sérelme nélkül” úgy határozza meg, hogy amennyiben vitára kerül sor, ez utóbbi rendelkezései érvényesülnek. F. Benzo Sáinz („El título VI del Tratado UE: instrumentos, instancias decisorias e instituciones comunitarias en el tercer pilar”, *El tercer pilar de la Unión Europea. La cooperación en asuntos de justicia e interior*, Ministerio del Interior, Madrid, 1997, 24. o.) azt az álláspontot támogatja, hogy nem az – e rendelkezés tükrében – a VI. címben meghatározott, fent hivatkozott fellépések a kitűzött célok elérésének az egyedüli lehetséges eszközei, ezeket akkor kell kizárólagos jelleggel alkalmazni, ha a célokat a közösségi jog hagyományos útján nem lehet elérni.

17 – A 203/80. sz. Casati-ügyben 1981. november 11-én hozott ítélet (EBHT 1981., 2595. o.) kimondja, hogy elvileg a büntetőjogi jogszabályok és a büntetőeljárás szabályai a tagállamok hatáskörében maradnak (27. pont). J. Vogel („Stand und Tendenzen der Harmonisierung des materiellen Strafrechts in der Europäischen Union”, *Strafrecht und Kriminalität in Europa*, 2003, 232. o.), valamint G. Dannecker („Strafrecht in der Europäischen Gemeinschaft”, *Juristenzeitung*, 1996, 869. o.) alátámasztják, hogy a jogtudomány egységes álláspontot tükröz e tekintetben. 1972-ben J. Bigay („Droit communautaire et droit pénal”, *Revue trimestrielle du droit européen*, 1972, 4. sz., 734. o.) hangsúlyozta, hogy a Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i 17. sz. első tanácsi rendelet (HL 1962., 13., 204. o.; magyar nyelvű kiadása 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.) kifejezetten kimondta, hogy a rendeletben meghatározott szankciók nem büntetőjogi jellegűek.

30. Az Amsterdam Bulb ügyben hozott ítéletben¹⁸ a Bíróság kimondta, hogy az említett szabályozásnak a magánszemélyek által történő be nem tartása esetére különleges szankciókat előíró, *kifejezett közösségi rendelkezés hiányában* a tagállamoknak jogában áll megválasztani azokat a joghátrányokat, amelyeket megfelelőnek tartanak (33. pont)¹⁹. Ez a megállapítás az EK-Szerződés 5. cikke (jelenleg EK 10. cikk)

18 – Az 50/76. sz. ügyben 1977. február 2-án hozott ítélet (EBHT 1977., 137. o.).

19 – Egy holland rendelkezésről volt szó, amely bizonyos virághagymák kivételének minimálárával kapcsolatos közösségi rendelkezés elleni jogsértéseket szankcionált.

értelmében az államok azon feladatán alapul, hogy biztosítsák az európai kötelezettségeik betartását (32. pont).

31. Az ebben az ügyben ismertetett főtanácsnoki indítványban Capotorti főtanácsnok megmagyarázza a fenti megoldás igazoltságát. Miután felidézi, hogy az ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a tagállamok kötelesek tartózkodni a közösségi rendeletet módosító intézkedések megtételétől, még ha azt annak alkalmazása érdekében teszik is, a 4. pontban megmagyarázza, hogy egy büntetőjogi szankció meghatározásának ténye nem változtatja meg egy közösségi aktus hatályát, mivel minden, valamely magatartási szabályt kísérő büntetőjogi szabály olyan magatartás feltételezésén alapul, amely ellentétben áll ezzel a szabállyal, következképp a szabály a saját tartalmát feltételezi. Később hozzáteszi, hogy ezáltal a felkínált védelem sokszínűsége azon nemzeti rendszerek különbözőségeiből következik, amelyekre az EK-Szerződés a közösségi jog hatékonyságának előmozdítása érdekében támaszkodik. Végül megemlíti, hogy a büntetőjogi szankciók tagállamok általi bevezetésének egyetlen korlátja annak feltételezése, hogy a közösségi jogszabályok már meghatározták e szankciókat.

32. Az Amsterdam Bulb ügyben hozott ítéletből tehát három gondolat bontakozik ki: 1. a közösségi jog hatékonyságának védelmét biztosítandó büntetőjogi rendszer a közösségi jog hatáskörébe tartozik; 2. a közösségi rendelkezések hiányában a tagállamok az általuk szükségesnek tartott joghatványokat fogadják el; 3. ebben az esetben az általuk legmegfelelőbbnek tartott módok kiválasztásában szabad kezlet kapnak, jóllehet ez a rendszer szükségszerűen eltéréseket eredményez.

33. Az első gondolat azon az előfeltevésen alapul, miszerint a közösségi szankció az azt bevezető jogi rendelkezés – azaz rendelet vagy irányelv – erejével megegyező módon kötelez. Ugyanakkor a Közösségnek – mivel nem rendelkezik büntetőjogi hatáskörrel – be kell érnie a polgári jogi és közigazgatási szankciók kialakításával. Ez a Capotorti főtanácsnok által a szóban forgó ügyben ismertetett indítvány fent hivatkozott pontjának végén használt szavakból következik, ahol is a főtanácsnok azt a következtetést vonja le, hogy az a tény, hogy valamely tagállam a közösségi szabályozáshoz – annak végrehajtását elősegítendő – büntetőjogi rendelkezéseket fűz, nem sérti a közösségi jog alapelveit, mivel – és ezt szükségesnek tartom hozzátenni – a szankcionálási jogkör gyakorlását meghatározó garanciák és különösen a *ne bis in idem* elve nem sérülnek.²⁰

34. A Bizottság kontra Görögország ügyben (ún. „görög kukorica” ügy) hozott ítéletben²¹

20 – Ezen elvnek a két különböző jogrend által ugyanazon magatartás büntetése esetén történő hatályosulással kapcsolatban lásd a C-213/00. P. sz., Italcementi kontra Bizottság ügyben és a C-217/00. P. sz., Buzzi Unicem kontra Bizottság ügyben, illetve a C-219/00. P. sz., Cementir kontra Bizottság ügyben ismertetett főtanácsnoki indítványomat; ezekben az ügyekben a Bíróság 2004. július 7-én hozta meg az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítéletét (EBHT 2004., I-123. o.). Lásd még különösen a harmadik pillér és a Schengeni Megállapodás keretében a Gözütek és Brügge ügyben benyújtott főtanácsnoki indítványomat (a C-187/01. és C-385/01. sz. ügyekben 2003. február 11-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-1345. o.]).

21 – A 68/88. sz. ügyben 1989. szeptember 21-én hozott ítéletből (EBHT 1989., 2965. o.) az következik, hogy a kérdéses tagállam nem tett eleget a kötelezettségeinek, többek között azzal, hogy nem kezdeményezett büntető- vagy fegyelmi eljárást az 1986 májusában valamely harmadik országból behozott kukoricaszállítmányok után járó mezőgazdasági lefoglalások ellenükéset lehetővé tevő cselekmények megvalósításában és leplezésében részt vevő személyekkel szemben.

a Bíróság –hivatkozás nélkül (23. pont) – átvette az Amsterdam Bulb ítélet 32. pontjának megfogalmazását, bár a közösségi jog védelme érdekében alkalmazott nemzeti fegyelmi intézkedések jogszerűségével kapcsolatban két feltételt fűzött hozzá: 1. hogy a közösségi jog megsértését olyan anyagi jogi és eljárási jogi feltételek mellett szankcionálják, amelyek hasonlóak a nemzeti jog hasonló jellegű és hasonló jelentőségű megsértésére alkalmazandó feltételekhez; 2. hogy az említett rendelkezések egyébként is hatékonyá, arányossá és visszatartó erejűvé tegyék a szankciót (24. pont). Az ebben az ügyben ismertetett főtanácsnoki indítványban Tesauro főtanácsnok előadta, hogy a Szerződés 5. cikke a tagállamokat arra kötelezi, hogy a közösségi jogi jogsértések elkövetőit megfelelő módon szankcionálják, úgy, hogy az ne érintse a közösségi jog végrehajtását (12. pont, második francia-bekezdés).²²

35. A tagállamok a közösségi jogrendet sértő magatartások visszaszorítására tehát éppúgy szabad kezet kapnak akkor, amikor a közösségi jog a tárgykörrel kapcsolatban hallgat, mint amikor a közösségi jog a területtel kapcsolatos kifejezett rendelkezéseket tartalmaz; a nemzeti szabályozás kiegészítő védel-

met feltételez, jöllehet – amint ezt a Drexli-
 ítélet²³ 17. pontja említi – a közösségi jog bizonyos korlátot jelent, és megköveteli, hogy a szankció a nemzeti jogsértések elleni küzdelemben alkalmazott szankciókkal egyenértékű legyen (a tényleges érvényesülés vagy egyenértékűség elve), és ezenfelül hatékony legyen.

36. A Zwartveld és társai ügyben 1990. július 13-án, a Rechter-commissaris bij de Arrondissementsrechtbank te Groningen által benyújtott d'assistance judiciaire iránti kérelemmel kapcsolatos közbenső vita keretében hozott végzés²⁴ olyan értelmezést tulajdonít a görög kukorica ítéletnek, amelyet ugyan nem mond ki szó szerint, de amely a szelleméből, illetve az Amsterdam Bulb ítélet szelleméből következik, nevezetesen: a tagállamok a biztosíthatják és biztosítani kötelesek Szerződés tiszteletben tartását, adott esetben büntetőjogi szankciók bevezetésével (17. pont).

37. Úgy tűnik, hogy ez a folyamat a Nunes és de Matos ügyben 1999. július 8-án hozott ítélettel²⁵ fejeződik be, amelyben a Bíróság a Tribunal de Círculo de Porto (Portugália) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett azon kérdésben határozott, hogy egy tagállam rendelkezik-e hatáskörrel a Közösség vagyoni érdekeit sértő magatartások büncselekménnyé nyilvánítására, mikor a közösségi szabályozás csak polgári jogi szankciókat

22 — Ezen ítélet megoldása ismétlődik a C-326/88. sz. Hansen-
 ügyben 1990. július 10-én hozott ítélet (EBHT 1990., 2911. o.)
 17. pontjában; ebben az ügyben a Bíróság egy Dániában
 lefolytatott, a közúti fuvarozáshoz kapcsolódó szociális
 jogszabályok összehangolásáról szóló, 1969. március 25-i
 543/69 (EGK) tanácsi rendelet (HL L 77., 49. o.) megsértése
 miatt egy vállalkozó ellen indított büntető eljárás keretében
 előterjesztett előzetes döntéshozatali kérdésben határozott.
 Ebben az ítéletben a Bíróság kimondta, hogy sem a rendelet,
 sem a közösségi jog általános alapelvei nem akadályozzák
 annak a nemzeti rendelkezések alkalmazását, amelyek szerint
 azon sofőr munkáltatója, aki megsértette a vezetési és
 pihenőidőre vonatkozó rendelkezéseket, még akkor is
 büntethető, ha a jogsértésben nem játszott szerepet a
 munkáltató szándékossága vagy gondatlansága, feltéve, hogy
 a kilátásba helyezett büntetés megfelel a hasonló jellegű és
 fontosságú jogsértésekre vonatkozó nemzeti jogszabályokban
 foglaltaknak, továbbá arányos az elkövetett jogsértés súlyával
 (rendelkező rész).

23 — A 299/86. sz. ügyben 1988. február 25-én hozott ítélet
 (EBHT 1988., 1213. o.).

24 — A C-2/88. sz. ügy (EBHT 1990., I-3365. o.).

25 — A C-186/98. sz. ügy (EBHT 1999., I-4883. o.).

határoz meg. A Bíróság kimondta, hogy az EK 10. cikkre alapított beavatkozások magukban foglalják a büntetőjogi válaszokat, és meghatározta, hogy:

- ha a közösségi jog nem tartalmaz egyetlen, az e szabályok tiszteletben tartását biztosító rendelkezést sem, a tagállamok kötelesek azokat meghatározni; ha tartalmaz ilyeneket, akkor a tagállamok kiegészítő szerepet játszanak e jogszabályok védelmének megerősítésében;
- a szankciónem megválasztása a nemzeti hatóságok feladata, még ha a szankciónak a nemzeti jog hasonló jellegű és hasonló jelentőségű megsértését büntető szankciókhoz hasonlóknak kell is lennie, ezenkívül gyakorlatinak, megfelelőnek és visszatartó erejűnek kell lennie.

38. Összegzőképpen: a Tanács és a Tanácsot támogató felek nem tévednek akkor, amikor azt állítják, hogy az ítélkezési gyakorlat kifejezett módon egyetlen olyan közösségi hatáskört sem ismer el, amely kötelezhetné a tagállamokat, hogy büntetni rendeljék a szerződésekben kitűzött célokat akadályozó magatartásokat.

39. A másodlagos jog elemzése is ugyanerre enged következtetni.

C — *A másodlagos jog*

40. A halászati tevékenységre vonatkozó egyes ellenőrzési intézkedések megállapításáról szóló, 1987. július 23-i 2241/87/EGK tanácsi rendelet²⁶ 1. cikkének (2) bekezdése, illetve az ezt felváltó, a közös halászati politika ellenőrző rendszerének létrehozataláról szóló, 1993. október 12-i 2847/93/EGK tanácsi rendelet²⁷ 31. cikkének (1) bekezdése szabad kezét ad a tagállamoknak az érintett területet rendező jogszabályok megsértése esetére kilátásba helyezett szankciók megválasztását illetően. Ami az első rendeletet illeti, ezt az értelmezést megerősíti a Bizottság kontra Franciaország ügyben 2001. február 1-jén hozott ítélet²⁸, amelyben a Bíróság megvizsgálta, hogy a belső szabályozásban megállapított – közigazgatási, illetve büntető – eljárások eleget tesznek-e a halászati források megőrzése és ellenőrzése terén való közösségi kötelezettségeknek.

41. A pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló, 1991. június 10-i 91/308/EGK tanácsi irányelv²⁹ pedig, miután kimondta, hogy ezzel a jelenséggel szemben elsősorban büntetőjogi eszközökkel kell felvenni a harcot (negyedik preambulumbekkezdés), egy szerűen arra kötelezi a tagállamokat, hogy azon büntetések megállapításával, amelyeket a megszegés esetén kell alkalmazni (14. cikk), biztosítsák az irányelvben foglalt valamennyi

26 — HL L 207., 1. o.

27 — HL L 261., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 4. fejezet, 2. kötet, 70. o.

28 — A C-333/99. sz. ügyben hozott ítélet (EBHT 2001., I-1025. o.).

29 — HL L 166., 77. o.

rendekezés teljes körű alkalmazását, de fenntartja, hogy a megelőzés érdekében szigorúbb rendelkezéseket hozhatnak (15. cikk).

válík, amint meghatározott valós helyzetben alkalmazzák, de különösen ha figyelembe vesszük, hogy milyen célt szolgál.

42. A jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás meghatározásáról szóló, 2002. november 28-i 2002/90/EK tanácsi irányelv³⁰, arra kötelezi a tagállamokat, hogy „hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókkal” sújtsák bizonyos magatartások elkövetését, az abban való segítségnyújtást, az arra való felbujtást, valamint annak kísérletét (1–3. cikk); e joghátrányok büntetőjogi jellegét a 2002/946 kerethatározat³¹ pontosítja.

45. A Bíróság által alkalmazott megfogalmazás nem véletlenszerű, hiszen azzal, hogy a szankció hatékonyságára, arányosságára és visszatartó erejére utal, olyan alapfeltételeket fogalmaz meg, amelyek a közösségi jogot – megsértése ellenére – hiánytalanul végrehajthatóvá teszik. Sőt, tekintettel arra, hogy minden elítélés megfelel az általános és egyéni megelőzés kettős céljának, hiszen a felelős személyt bünteti a megfelelő jogszabály alkalmazásával, és mivel a közösséget egy szinten tiltott magatartás kifejtése esetén ugyanolyan jellegű büntetéssel fenyegeti, a kiszabható szankciók katalógusa teljesnek bizonyul.

43. A büntetőjogi szankciót olykor az teszi szükségessé, hogy ez az egyetlen, amely a „görög kukorica”-ügyben hozott ítéletben meghatározott valamennyi feltételnek eleget tesz, vagyis hogy a szankció „hatékony, arányos és visszatartó erejű” legyen.

D — A „hatékony, arányos és visszatartó erejű szankció” jogi fogalmának meghatározatlansága

44. Ennek az absztrakt módon megfogalmazott fogalomnak a határai elmosódnak, bár mint minden ilyen jellegű fogalom, pontosság

46. Bizonyos esetekben elegendő a jogsértést megelőző állapot helyreállítása. Jóllehet ez a kötelezettség, amely szigorú értelemben véve nem megtorló jellegű, és amelyet általában „polgári jogi szankció”-nak neveznek, e megelőzési célok elérése érdekében gyakran azt feltételezi, hogy a szó szoros értelmében vett olyan büntetések egészítsék ki, amelyek tétele a megtámadott jogi tárgy jelentőségétől és a vétkes magatartás társadalmi elítéltségétől függően változik.

47. A válasz jelentősége szerint a büntetőjogi szankciókat, amelyek magasabb szintűek, megkülönböztetjük a közigazgatási szankci-

30 — HL L 328., 17. o.; magyar nyelvű kiadás 19. fejezet, 6. kötet, 64. o.

31 — HL L 328., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 19. fejezet, 6. kötet, 61. o.

óktól. Ez a kettő az állam büntető hatalmának megnyilvánulása, és mindkettőre ugyanazok az ontologikus elvek vonatkoznak.³² Ugyanakkor a második kevésbé szigorú jellege gyengíti az alkalmazására vonatkozó garanciákat, jöllehet – amint azt a Bizottság kontra Görögország ügyben benyújtott főtanácsnoki indítványomban³³ megjegyeztem – mindkét esetben azonos elveket kell tiszteltben tartani.³⁴

zeti eljárási határidők elegendők-e³⁵, fenntartva, hogy az olyan nyilvánvaló esetekben, amelyekben a Közösség köztudottan hatáskörrel rendelkezik a mérlegelési jogkör gyakorlására, ezt a szabályt nem kell tiszteltben tartani.³⁶

48. A Tanács és néhány beavatkozó állításából nyilvánvalóan tűnik, hogy senki sem alkalmasabb valamely büntetőjogi válasz alkalmazhatóságát, helyállóságát és lehetőségét mérlegelni, mint a nemzeti jogalkotó. Ezt az álláspontot képviseltem akkor, amikor a hatékonyság elvének tükrében azt kellett eldönteni, hogy a közösségi jogrendben elismert jogok védelmére vonatkozó intézkedések megtételére nyitvaálló, bizonyos nem-

49. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a közösségi jogrend védelme az intézmények feladata, noha az intézményeket semmi nem gátolja meg abban, hogy a tagállamokat az őket sértő cselekmények visszaszorítására kötelezzék. Ez a feladat csakis abban az esetben hárul a nemzeti jogalkotóra, ha – a mérlegeléshez elengedhetetlen tényezők hiánya miatt – a legalkalmasabb választ nem tudják megadni. Ezzel szemben ha a „hatékony, arányos és visszatartó erejű” szankció meghatározása nyilvánvaló, semmilyen lényeges ok nem tiltja, hogy e szankció megválasztása azokat illesse, akik az anyagi jogi hatáskörrel rendelkeznek.³⁷

32 – A spanyol Tribunal Supremo közigazgatási ügyek tanácsa régóta tagadja a két kategória közötti bármiféle elméleti különbséget. Lásd e tekintetben az 1972. február 9-én hozott ítéletet, amelyet olyan időszakban hoztak meg, amikor a spanyol jogrendszer számos jogállami elvet figyelmen kívül hagyott, és amikor ezt az egyenértékűséget arra használták, hogy a közigazgatási szankciók alkalmazását a büntetőjogi szankciókra vonatkozó szabályok többségétől tegyék függővé. E. García de Enterría és T. R. Fernández (*Curso de derecho administrativo*, II. kötet, 7. kiadás, Madrid, 2000, 163. o.) kifejtik, hogy a közigazgatási szankciókat Primo de Rivera tábornok, a Második Köztársaság és a Franco-rendszer diktatúrája idején rendkívüli módon kiterjesztették, és a politikai ellenzék elleni küzdelem szokásos eszközeként alkalmazták.

33 – A C-387/97. sz. ügyben 2000. július 4-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-5047. o.).

34 – A Tribunal Constitucional kimondja, hogy a büntetőeljárásban előírt szabályok alkalmazandók a közigazgatási szankciók kiszabását eredményező eljárásra is, olyan mértékben, hogy a méltányos eljáráshoz való jog alapjául szolgáló lényeges értékek megmaradjanak (a 18/1981. sz. ítélet [BOE, 143. sz., 1981. június 16.] és a 181/1990. sz. ítélet [BOE, 289. sz., 1990. december 3.]), azzal a feltétellel, hogy a sajátos jellegüknek megfelelően alakítják (a 2/1987. sz. ítélet [BOE, 35. sz., 1987. február 10.]; a 29/1989. sz. ítélet [BOE 50. sz., 1989. február 28.]; a 181/1990. sz. ügyben hozott, fent hivatkozott ítélet; a 3/1999. sz. ítélet [BOE, 48. sz., 1999. február 25.] és a 276/2000. sz. ítélet [BOE, 299. sz., 2000. december 14.]).

35 – Lásd a C-255/00. sz., Grundig Italiana ügyben ismertetett főtanácsnoki indítványom 27–29. pontját és a C-30/02. sz., Recheio-Cash & Carry ügyben ismertetett főtanácsnoki indítványom 23–25. pontját, ezekben az ügyekben a Bíróság 2002. szeptember 24-én (EBHT 2002., I-8003. o.), illetve 2004. június 17-én (EBHT 2004., I-6051. o.) hozott ítéletet.

36 – A Grundig Italiana ügyben benyújtott főtanácsnoki indítvány 27. pontja, valamint a Recheio-Cash & Carry ügyben benyújtott főtanácsnoki indítvány 29. pontja.

37 – Elvileg e hatáskör címzettjének formális hatáskörrel is rendelkeznie kell. A finn kormány képviselője a tárgyaláson ragaszkodott ahhoz, hogy a büntetőjog nem eszköz, hanem annak saját lényege van, ez az álláspont azonban egyszerű nominalizmust takar, mivel a büntetőjogi szabály – mint minden megtorló szabály – bizonyos, a szabályon túlmutató célt szolgál. A C-240/90. sz., Németország kontra Bizottság ügyben 1992. október 27-én hozott ítélet (EBHT 1992., I-5383. o.) egy korábbi ítéletre alapozva felhatalmazza a Közösséget, hogy a hatásköre területén (történetesen a közös agrárpolitikáról volt szó) olyan szankciókat határozzon meg, amelyet a nemzeti hatóságok alkalmaznak azokkal a gazdasági szereplőkkel szemben, akik bűnösségét csalás miatt állapították meg (11–13. pont).

50. Másképpen szólva: könnyen érthető, hogy például az élet elleni bűncselekmények vagy a fiatalok megvesztegetése esetén kiszabható szankciónak büntetőjogi jellegűnek kell, lennie, következésképpen ha e bűncselekmények jogi tárgya a Közösség valamely célját képezi, akkor senki nem vitatná a Közösség jogalkotó szerveinek azon hatáskörét, hogy a tagállamokat büntetőeljárás indítására kötelezzék.

51. A következő szakasz tehát arra keresi a választ, hogy a környezetvédelem, amely a 6–9. pontban kifejtetteknek megfelelően kétségtelenül a Közösség feladata, büntetőjogi védelmet igényel-e. A „közösségiesítés” folyamata ezen elemzés keretébe kap helyet.

E — A környezet Közösségen belüli védelme

52. A C-6/03. sz., Deponiezweckverband Eiterköpfe ügyben 2004. november 30-án ismertetett főtanácsnoki indítványomban – az ügyben a Bíróság 2005. április 14-én hozott ítéletet – előadtam, hogy még ha a szerződések szerkesztői kevésbé foglalkoztak is a környezettel és annak védelmével, nem kellett sokat várni arra, hogy az állam- és kormányfők 1972-ben Párizsban tartott kon-

ferenciája meghatározza e terület saját politikáját³⁸, és az EK-Szerződés 100. és 235. cikkében³⁹ (jelenleg EK 94. és EK 308. cikk) meghatározott védelem alkalmazását javasolja.

53. A Bíróság követte ezt a javaslatot, és az EK-Szerződés 100. cikkét⁴⁰ e területtel kapcsolatos szabályok alapjaként fogadta el, mivel az ADBHU-ügyben hozott ítéletben⁴¹ kimondta, hogy a környezetvédelmet „a Közösség egyik lényeges céljának” kell tekinteni (13. pont); ezt a gondolatot évekkel később – az Egységes Európai Okmány⁴² elfogadását követően – a Bizottság kontra Dánia ügyben hozott ítélet⁴³ 8. pontjában megismételte.

38 — Ez a kezdeti joghézag a közösségi környezetvédelmi jog jogalapjának keresésekor komoly kétségeket vetett fel, amelyet a spanyol jogtudományban M. Bravo-Ferrer Delgado („La determinación de la base jurídica en el derecho comunitario del medio ambiente”, *Gaceta Jurídica*, B-92. és B-93. sz., 1994. március-április, 13–20. o., illetve 5–13. o.) fogalmazott meg. D. Gérardin („Les compétences respectives de la Communauté et des États membres dans le domaine de l’environnement: base juridique, subsidiarité et proportionnalité”, *Le droit communautaire de l’environnement. Mise en œuvre et perspectives*, Paris, 1998, 33–55. o.) szintén foglalkozott a tárgykörrel.

39 — A 100. cikk a közös piac felépítését vagy működését közvetlenül érintő jogszabályok harmonizációjára kiválasztott útnak bizonyul, a – tágabb – 235. cikk pedig a szerződésben kifejezetten meg nem jelenő közösségi célok elérésére alkalmas intézkedések elfogadását rendezte.

40 — A 91/79. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1980. március 18-án hozott ítélet (EBHT 1980., 1099. o.) 8. pontja értelmében egyáltalán nem kizárt, hogy a környezet terén való rendelkezések a szerződés 100. cikke keretében tartozhatnak, lévén, hogy a környezetvédelmi megfontolások miatt szükséges rendelkezések terhet jelenthetnek azon vállalkozások számára, amelyekre vonatkoznak, és az érintett területre vonatkozó nemzeti rendelkezések közelítésének hiányában a verseny jelentős mértékben torzulhat.

41 — A 240/83. sz. ügyben 1985. február 7-én hozott ítélet (EBHT 1985., 531. o.).

42 — HL 1987., L 169.

43 — A 302/86. ügyben 1988. szeptember 20-án hozott ítélet (EBHT 1988., 4607. o.).

54. Az Egységes Európai Okmány sajátos részt fűzött az EK-Szerződéshez, mégpedig a VII. címet (jelenleg XIX. cím)⁴⁴, amely tartalmazza a 130/R. és 130/S. cikket (jelenleg, módosítást követően EK 174. és EK 175. cikk), illetve a 130/T. cikket (jelenleg EK 176. cikk), amelyekhez hozzá kell tenni a 100/A. cikk (3) bekezdését (jelenleg, módosítást követően az EK 95. cikk (3) bekezdése), amely a Bizottságot arra kötelezi, hogy az (1) bekezdésben meghatározott javaslataiban a környezetvédelem területén a „védelem magas szintjét” vegye alapul.

55. Ez az új felépítés a környezetvédelmet a közösségi tevékenység központjába helyezte, amelyet – amint azt a Bíróság a Bizottság kontra Tanács ítélet⁴⁵ 22–24. pontjában felidézte – a környezetvédelem ösztönöz és irányít, majd az EU-Szerződés Maastrichtban történt aláírásával a környezetvédelem közösségi célkitűzés lett.

56. Jelenleg a környezet minőségének magas szintű védelme és javítása, illetve az életminőség emelése a közösségi célkitűzések között szerepel (EK 2. cikk), és sajátos fellépést igényel (az EK 3. cikk (1) bekezdésének I) pontja). Ezenkívül „[a] védelm[én]ek követelményeit – különösen a fenntartható fejlődés előmozdítására tekintettel – be kell illeszteni a 3. cikkben említett közösségi politikák és tevékenységek meghatározásába és végrehajtásába” (EK 6. cikk). Ez a törekvés

világosan megjelenik a Szerződés más rendelkezéseiben is: az EK 95. cikkben vagy az EK 161. cikkben, amely olyan Kohéziós Alap létrehozását írja elő, amely „pénzügyi hozzájárulást nyújt a környezetvédelmi projektekhez”.

57. A környezetvédelem megnyitotta az olyan elvek jogszabályi elismerésének lehetőségét, mint az elővigyázatosság és a megelőzés elve (az EK 174. cikk (2) bekezdésének második franciabekezdése), amelyek a közösségi jog széles területeit rendezik; a technológiai és ipari fejlődésből eredő veszélyek globalizációja miatt ugyanis a közösségi jogban egyre nagyobb helyet kap a természet, az élet és az emberi egészség.⁴⁶

58. Az Európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződés⁴⁷ fenntartja ezt a nézetet. Az EK 2. cikkben alapuló II-97. cikk értelmében „a magas színvonalú környezetvédelmet és a környezet minőségének javítását be kell építeni az uniós politikákba, és a fenntartható fejlődés elvével összhangban biztosítani kell megvalósulásukat”; a III-119. cikk átveszi az

44 — A VII. címet az Egységes Európai Okmány 25. cikke, a 100/A. cikket pedig a 18. cikke a szerződés harmadik részébe helyezte. A XVI. címmé az EU-Szerződés alakította át (G. cikk, 28. pont).

45 — A C-300/89. sz. ügyben 1991. június 11-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-2867. o.).

46 — Az elővigyázatosság elvével kapcsolatban lásd González-Vaqué, L.: „La definición del contenido y ámbito de aplicación del principio de precaución en el derecho comunitario”, *Gaceta Jurídica de la Unión Europea*, 221. sz., 2002. szeptember-október, 4–20. o. Lásd még az *El desarrollo comunitario del principio de precaución* című tanulmányomat, megjelenés alatt.

47 — HL 2004. C 310., 1. o.

EK 6. cikk tartalmát. A III-233. és III-234. cikk rendelkezései pedig lényegében megismétlik az EK 174. – EK 176. cikket.

59. Kétségtelen tehát, hogy – amint azt a jelen indítvány 51. pontjában említettem – a „környezet” a Közösség egyik hatásköre, és olyan jogi tárggyá emelkedett, amelynek védelme a többi politikát is ihleti, és olyan védelmi tevékenységet jelent, amely ezenkívül a közösségi rendszer lényeges céljának minősülhet.

60. A környezetvédelmi törekvések nem kizárólag Európát érintik, hanem világméretű dimenziókat öltöttek.

F — A „környezetpolitika” globalizációja

61. Számos nemzetközi egyezmény és megállapodás keres megoldást a Föld ökoszisztémájának és az élet állandó rongálásának problémájára.

62. Az Egyesült Nemzetek Szövetségének égisze alatt 1972. június 5. és 16. között

tartott stockholmi konferencia óta követett, fontos állomásokkal jelölt folyamat jó példa erre.⁴⁸ Ez a konferencia jelentős eseménnyé vált, mivel egy, a környezetről szóló nyilatkozattal, amely a természeti erőforrások megőrzésének 27 elvét mondja ki, az egész világ figyelmét felhívta a környezet helyzetének súlyosságára.

63. Az 1982. évi Természetvédelmi Világcharta⁴⁹ a fellépésre vonatkozó szabályokkal kapcsolatos kötelezettségek megerősítésével és a chartának a nemzeti jogrendszerekbe való beépítésével elmélyítette a kitűzött célokat.

64. A részt vevő kormányok által a környezettel és a fejlődéssel foglalkozó azon ENSZ-csúcstalálkozó alkalmával elfogadott Riói Nyilatkozat, amelyet e brazíliai városban 1992 júniusában tartottak meg, döntő lépést jelentett. Azon összefüggés jelentősége, amelybe e nyilatkozat illeszkedik, valamint az elfogadásához kialakult széles egyetértés különös jelentőséget tulajdonít neki, mint egy, a közös lelkiismeretből született olyan világszintű megállapodásnak, amely azon alapul, hogy a Földet meg kell őrizni a jövő nemzedékek számára.

48 — E területen a kiindulópont az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (amelyet az Egyesült Nemzetek Szövetségének Közgyűlése hirdetett ki, az 1948. december 10-i 217 A (III) állásfoglalásban), amely kimondja az egészséget és a jólétet biztosító életszínvonalhoz való jogot (a 25. cikk (1) bekezdése). Pontosabban: a Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmánya (a Közgyűlés 1966. december 16-án fogadta el a 2200 A (XXI) állásfoglalással, amely 1976. január 3-án lépett hatályba) úgy hivatkozik a környezet javításának szükségességére, mint a megfelelő emberi fejlődés egyik feltételére (a 12. cikk (2) bekezdésének b) pontja).

49 — Ezt a chartát az 1982. október 28-i, 37/7. sz. állásfoglalás fogadta el.

65. Az ENSZ-nek az éghajlatváltozásról szóló, 1992. évi keretegyezménye és az ezt végrehajtó, az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentését célzó 1997. évi Kiotói Jegyzőkönyv⁵⁰ két új állomást jelentenek e megfordíthatatlan folyamatban, amelybe a biológiai sokféleségről szóló, Montrealban – a riói csúcson elfogadott, Biológiai sokféleségről szóló egyezményt aláíró államok konferenciáján – 2000. január 28-án aláírt jegyzőkönyv is beletartozik.

lemiek (a haladás és a kulturális fejlődés). Ha a fennmaradáshoz szükséges mennyiségi határt már átlépjük, a méltó élet minőségű eléréséről van szó.⁵¹

G — A megfelelő környezethez való jog és védelmének közös felelőssége

66. Az EK-Szerződésben alkalmazott „fenntartható fejlődés” és az „életminőség” fogalma szorosan kapcsolódik a „környezet” fogalmához, mivel olyan szubjektív dimenzióra hivatkozik, amelyet a védelme és javítása idején nem lehet figyelmen kívül hagyni. Geofizikai értelemben, amelyet a környezet képvisel, az életminőség olyan emberi jog, amelyet különböző tényezők alkotnak, ezek között vannak anyagi jellemzők (az erőforrások ésszerű hasznosítása és a fenntartható fejlődés), illetve inkább szel-

67. Az egészséges környezethez való jog tehát nem az egyén, mint olyan, hanem azon közösség egy tagja érdekében körvonalázódik, amelyen belül az egyén a társadalmi rend közös érdekeiben osztozik.⁵² A Közösség néhány tagállamának alkotmánya a megtámadott kerethatározat elfogadásának idején elismerte ezt a jogot.⁵³ Így a Németországi Szövetségi Köztársaság alaptörvényének 20a. cikke⁵⁴ úgy rendelkezik, hogy „így a

51 — De Mendizábal Allende, R.: „Pasado, presente y futuro de la jurisdicción contencioso-administrativa”, *Actualidad Administrativa*, 19. sz., 1994, 289. o. D. Loperena Rota („Los derechos al medio ambiente adecuado y a su protección”, *Revista Electrónica de Derecho Ambiental*, 3. sz., 1999. november) kifejti, hogy a megfelelő környezet nem a társadalmi fejlődés gyümölcse, hanem a társadalmi fejlődés létezésének feltétele, amely az emberi élethez fűződő jog, amely nélkül nincs sem ember, sem társadalom, sem pedig jog.

52 — E jelenség eljárási vonatkozása nyilvánul meg a „szétszórt érdekek” jogosultjai érdekében való eljárási jogosultságban, vagyis olyan, nagy mértékben megosztó értékekről van szó, amelyek egy kevésbé meghatározott összetételű, általában névtelen és bizonytalan csoportokra utalnak, még ha e csoportok – igaz nehezen – meghatározhatóak is. Ez az út, amely a fogyasztók és a felhasználók angolszász igazságszolgáltatás előtti védelmében hasznosnak bizonyult, az ún. *class action* köré rendeződik, amely a számos személyt érintő helyzetekben nyújt választ, oly módon, hogy lehetővé teszi az összes érdekelt felett álló közös törekvések egyéni és kifejezett formális meghatalmazás nélkül való érvényesítését.

53 — Velasco Caballero, F.: „Protección del medio ambiente en el constitucionalismo europeo”, *Noticias de la Unión Europea*, 190. sz., 2000. november, 183–190. o.

54 — Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, amelyet Bonnban 1949. május 23-án fogadott el a Parlamentarischer Rat.

50 — Az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Közösségen belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2003. október 13-i 2003/87/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 275., 32. o., magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 7. kötet, 631. o.) ülteti át a Kiotói Jegyzőkönyvet a Közösségekben.

*jövendő nemzedékekkel szemben is vállalva a felelősséget*⁵⁵, az állam az alkotmányos rend keretében óvja az élet természeti alapjait". Spanyolországban a társadalom- és gazdaságpolitikát rendező elvek között, az alkotmány 45. cikke⁵⁶ kimondja, hogy mindenkinek joga van „az ember fejlődéséhez megfelelő környezet élvezetéhez”.⁵⁷ A Portugál Köztársaság alkotmánya⁵⁸ 66. cikkének (1) bekezdése hasonló megfogalmazást alkalmaz. Svédországban a kormány törvényét átalakító, 1994. november 24-i törvény⁵⁹ II. fejezetében található 18. cikk (3) bekezdése átveszi a természethez való hozzáférés jogát.

fenntartásának közös felelősségére hivatkozik (20. cikk), míg a görög (a 24. cikk (1) bekezdése)⁶¹, a holland (21. cikk)⁶² és a portugál alkotmány (a 9. cikk e) pontja) a környezet megóvására kötelezi a hatóságokat. Olaszországban a Köztársaságnak az alkotmány⁶³ 9. cikkének (2) bekezdésében meghatározott azon kötelezettségét, hogy megóvja a tájat, kiterjesztették a környezet és a terület védelmére.⁶⁴

68. Ezt a jogot a közhivatalok erre vonatkozó feladatai egészítik ki. A német alaptörvényt már láttuk. A spanyol alkotmány 45. cikkének (2) bekezdése azt a kötelezettséget rója a közhatalom letéteményeseire, hogy örködjenek a természeti erőforrások ésszerű hasznosítása felett „az elengedhetetlen közösségi szolidaritásra támaszkodva, az életminőség megóvása és javítása, illetve a környezet védelme és helyreállítása érdekében”. Ugyanezen szándékkal a finn alkotmány⁶⁰ a természet és a sokféleség, illetve a környezet

69. E környezetvédelmi törekvés szubjektív dimenziója az Európai Unióban hallgatólagosan jelenik meg, amelynek a Nizzában 2000. december 7-én kihirdetett Alapjogi Chartája⁶⁵, miután a preambulumban megerősítette, hogy az Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás oszthatatlan és egyetemes értékein alapul, a szociális jogok mellett ez utóbbira vonatkozó fejezetben olyan rendelkezést fogalmaz meg, amely kimondja, hogy ezek a politikák magukban foglalják a magas színvonalú környezetvédelmet és a környezet minőségének javítását, a fenntartható fejlődés elvének megfelelően (37. cikk). Ez a rendelkezés,

55 — A dőlt betűs kiemelés tőlem.

56 — Az 1978. december 6-i népszavazás ratifikálta (BOE, 311-1. sz., 1978. december 29.).

57 — A Tribunal Constitucional hangsúlyozta, hogy ez a fogalom tükrözi az elmúlt évtizedekben a közvéleményben széles körben megjelenő, ökológiai törekvéseket, és számos nemzetközi dokumentumban is megfogalmazódott (a 64/1982. sz., 1982. november 4-i ítélet [BOE, 296. sz., 1982. október 22.]).

58 — Az alkotmányozó nemzetgyűlés teljes ülése fogadta el, 1976. április 2-án.

59 — Lag om ändring i regeringsformen, amelyet a *Svensk Författningssamling* (jogszabályok gyűjteménye) 1994. december 16-i számában hirdettek ki.

60 — Az 1919. évi felváltó alaptörvény 2000. március 1-jén lépett hatályba (Suomen perustuslaki 731/1999.).

61 — A Görög Köztársaság alkotmánya, amelyet az alkotmányos felülvizsgálat V. tanácsa 1975. június 9-én szavazott meg.

62 — A Holland Királyság alaptörvényének 1983. január 19-én módosított szövege (*Staatsblad*, 15–51. sz.).

63 — Az Olasz Köztársaság 1947. december 27-i alkotmánya.

64 — Merusi, F.: *Commentario della Costituzione*, Rome/Bologna, 1975, 445. o.; Cavallo, B.: „Profilo amministrativo della tutela dell'ambiente: il bene ambientale tra tutela del paesaggio e gestione del territorio”, *Rivista Trimestrale di Diritto Pubblico*, 2 (1990), 412. o.

65 — HL C 364, 1. o.

amint már említettem, az Európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződés részét képezi (II-97. cikk).

és társai kontra Olaszország ügyben 1998. február 19-én hozott ítéletben⁶⁹ kimondta, hogy a közelben található gyár környezet-szennyező kibocsátásaival szemben tanúsítandó állampolgári magatartásra vonatkozó hivatalos tájékoztatás hiánya sérti a fent hivatkozott alapjogot (60. pont).

70. Ezt a fejtegetést nem szeretném anélkül befejezni, hogy ne hangsúlyoznám, hogy a megfelelő környezet élvezetéhez való jog értelmezésének területén⁶⁶ könnyen felismerhető az ezen jogot az egyes alapjogok tartalmához kötő kapcsolat. E gondolat alátámasztása érdekében elegendő az Emberi Jogok Európai Bíróságának két ítéletére hivatkozni. A López Ostra kontra Spanyolország ügyben 1994. december 9-én hozott ítéletben⁶⁷ ez a bíróság kimondta, hogy magától értetődik, hogy a környezet súlyos károsítása érintheti valamely személy jólétét oly módon, hogy a magán- és családi életét sértve megfosztja a lakóhelyének használatától (51. pont).⁶⁸ Ugyanezen bíróság a Guerra

H — A környezetsértő bűncselekményekre adandó büntetőjogi válasz

71. Az ismertetett körkép világosan mutatja az úgynevezett „ökológiai lelkiismeret”-nek köszönhetően az utóbbi évtizedekben elért magasabb szintet. Az ökoszisztéma változásainak az emberi tevékenységből eredő tényleges vagy lehetséges mértékét teljes bizonyossággal nem állapították meg, de gyanítható, hogy e tevékenység képes a földi életet elrontani vagy ellehetetleníteni. Az a tény, hogy az ember, illetve a természet elleni támadások az emberi faj fennmaradását veszélyeztetik, világossá tették, hogy magatartási szabályok megállapítására van szükség, és olyan „környezeti etikát” kell alkalmazni, amelynek célja az, hogy az embert harmonikusan integrálja abba a környezetbe, ahol fejlődik.

66 — J. Jordano Fraga (*La protección del derecho a un medio ambiente adecuado*, José María Bosch Editor, SA, Barcelona, 1995) elemzi a minősítésével kapcsolatos különböző jogtudományi álláspontokat (453–499. o.). K. Vasak (*Le droit international de droits de l'homme*, 1972) osztályozásában pedig a szolidaritási vagy a harmadik generációs emberi jogok között szerepel.

67 — A 41/1993/436/515. sz. ügy, A sorozat, 303-C, 55. o. A 2004. november 16-án hozott, Moreno Gómez kontra Spanyolország ítélet (4143/02. sz. kereset) hasonlóképpen fogalmaz.

68 — J. Huelin („Intimidación personal y familiar, domicilio y medio ambiente”, *Perfiles del derecho constitucional a la vida privada y familiar*, Consejo General del Poder Judicial, Madrid 1996, 257–273. o.) úgy véli, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságát ezen ügyben alkotó kilenc bíró apodiktikus megerősítésének nagy jelentősége van; azt jelenti, hogy – a jelen esetet tekintve – a közhatalom lételeményeseinek az olyan helyzetek elkerülésére irányuló passzivitása, amelyben egy, több vagy számos ember a lakóhelyén szenved – az egészségük súlyos károsodása nélkül – a víz- és más üledéktiszító állomástól eredő émielytő szagoktól, füstkibocsátástól és ismétlődő zajoktól, rontja az életminőségüket, és sértheti az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikkét. A Strasbourgi Bíróság ezen álláspontját az 1990. február 21-i, Powell és Rainer kontra Egyesült Királyság ítélet mondta ki (3/1989/163/219. sz. ügy, A. sorozat, 172. szám), amely úgy ítélte meg, hogy a repülőter repülőgépeitől származó zajok kapcsán – amennyiben e zajok csökkentik az életminőséget és a lakóhely használatát – figyelembe kell venni az egyezmény 8. cikkét (40. pont).

69 — A 116/1996/735/932. sz. ügy, *Ítéletek és Határozatok Tára* 1998-I.

72. Az államok a büntetőjogi törvényeket *ultima ratio* jelleggel alkalmazzák az együttélést rendező értékek elleni támadásokkal szembeni védelem terén, és az utóbbi időben elszánták magukat arra, hogy a környezetet károsító bizonyos magatartásokat büntetni rendeljék.⁷⁰ Ha el akarjuk érni az életminőség magas szintű védelmét és javítását (EK 2. cikk), logikusan gondolhatjuk, hogy a közösségi jog, az eme célok megvalósítása érdekében az intézményekre ruházott hatáskörökön keresztül, bizonyos esetekben büntetőjogi szankciókat határoz meg akkor, amikor ez az az egyetlen „hatékony, arányos és visszatartó erejű” megoldás.

73. A jogtudományban egyfajta egyetértés alakult ki azt illetően, hogy az ökoszisztémát olyan különös jelentőségű jogi tárgynak tekintik, amelynek védelme lényegesnek tűnik magára az emberi létre tekintettel, és ez magyarázza, hogy a megóvása és fenntartása tökéletesen igazolja a büntetőjog által történő sajátos védelem bevezetését.⁷¹

70 — A spanyol alkotmány 45. cikkének (3) bekezdése kimondja a környezet károsításának büntetőjogi jogkövetkezményeit. E rendelkezésre támaszkodva a Tribunal Supremo második tanácsa tagadta, hogy a környezet védelmében a büntetőjog a közigazgatási joghoz képest kiegészítő szerepet játszana (2001. szeptember 29-i ítélet, 604/2000. sz., megsemmisítés iránti kereset).

71 — De la Mata Barranco, N.: „Derecho comunitario y derecho estatal en la tutela penal del ambiente”, *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 02–04 (2000). Lásd még: De la Cuesta Aguado, P.M.: „Intervención penal para la protección del medio ambiente?”, *Revista penal on line* (www.geocities.com/icapda/ambiente.htm).

74. A közigazgatási szankciók többnyire elegendőnek bizonyulnak, de ezek nem biztosítják az összes súlyos károsítás elleni megfelelő védelmet. Ellenkezőleg: számos esetben a büntetőjogi szankció további nyomást jelent, amely alkalmas arra, hogy elősegítse a követelmények és számos olyan jogi tilalom tiszteletben tartását, amelyeket a környezetet különösen veszélyeztető tevékenység gyakorlása keretében rendeltek el. Továbbá az ökológiának a törvénykönyvekben való megjelenése a védelem hatásainak megerősítésén kívül azt célozza, hogy felhívja a figyelmet a természeti károsítások társadalmi „ártalmosságára”, valamint hogy megerősítse a környezeti jogi tárgyakkal a büntetőjog által tradicionálisan védett értékekkel való egyenrangúságát.⁷² Nem szabad megfeledkezni a büntetőjogi szankció erkölcsi dimenziójáról sem: amennyiben valamely magatartás büntetőjogi joghátrányokat von maga után, a jogrendszer alapjainak megszegése miatt feltételezhető a legsúlyosabb szankció alkalmazása.

75. Következésképpen – azon ítélezési gyakorlatra tekintettel, amely a Közösségre büntetőjogi hatáskört ruház, és amely a nemzeti szabályozások harmonizálására hatalmazza fel a Közösséget, valamint a közösségi környezetvédelmi hatáskörök állandó megerősítésére⁷³, illetve a környezeti értékek jelentőségére vagy érzékenységére

72 — De la Mata Barranco a fent hivatkozott tanulmányban e tárgyban józan ítéletű észrevételeket ad elő. F. Schmalenberg (*Ein europäisches Umweltstrafrecht: Anforderungen und Umsetzungsprobleme unter Berücksichtigung des Richtlinienvorschlages KOM (2001) 139 endg.*, Berlin, 2004, 32. o.) pedig kifejti, hogy a közigazgatási jogkövetkezmények hatása ezen a téren nem azonos a büntetőjogi joghátrányokéval.

73 — A környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányeljavaslat mellékletének olvasata feltárja a közösségi hatáskörök ezen a téren való terjedelmét.

tekintettel – elegendő ok kínálkozik annak elismerésére, hogy a Közösségnek jogában áll, hogy a Földet károsító bizonyos magatartások szankcionálása tekintetében büntetőjogi választ követeljen meg a tagállamoktól.⁷⁴

76. A Tanács és ebben az eljárásban az őt támogató beavatkozók elvetik ezt az álláspontot, azzal az érvel, hogy sérti az államok szuverenitását. Ez a jogi érv véleményem szerint megalapozatlan. Először is felidézendő, hogy – amint azt a Bíróság a Van

Gend és Loos ügyben hozott ítéletben⁷⁵ kimondta – a Közösség olyan új jogrendet képez, amelynek javára a tagállamok korlátozzák szuverén jogait, ily módon a „szuverenista” gondolat semmi újat nem fűz a vitához, még a büntetőjog terén sem. Az a tény, hogy a közösségi jog számos, a nemzeti büntető törvénykönyvekben büntetni rendelt cselekményt kivon a büntetőjog hatásköréből anélkül, hogy ez a „bevezetés” bárkit is sértene, bizonyítja ezt.⁷⁶ Számos, mindenki által ismert esetet említhetnék, amelyekben a közösségi jog korlátozta a nemzeti jogalkotási hatásköröket, és nemcsak a büntetőjog területén: az adójog és az eljárásjog két jó példa erre.

74 – 1979. október 25-én a Pármai Egyetemen megtartott, a közösségi jog és a büntetőjog kapcsolatáról szóló konferencián T. C. Hartley nem vonta kétségbe a Közösség azon lehetőségét, hogy a tagállamokra a büntetendőkre vonatkozó büntetőjogi szabályok elfogadásának kötelezettségét rója („L’impact du droit communautaire sur le procès pénal”, *Droit communautaire et droit pénal*, Griuffrè editor, Milan 1981, 33., 47. és 48. o.) A Bíróság alapokmányának 30. cikke ennek jó példáját szolgáltatja, amennyiben a közösségi igazságszolgáltatási eljárásokban a szakértők és tanúk esküszegését vétségként büntetni rendeli. G. Danneker (*Evolución del derecho penal y sancionador comunitario*, Madrid, Marcial Pons, 2001, 58. o.) hangsúlyozza néhány szerző azon álláspontját, amely szerint az, hogy a Közösség nem rendelkezik büntetőjogi hatáskörrel, nem jelenti azt, hogy olyan felhívás kiadására nem rendelkezik hatáskörrel, hogy bizonyos cselekmények büntetőjogi szankcióval legyenek sújthatók. L. Stortini („L’environnement: des éléments de droit pénal dans la législation européenne”, *Les nouveaux droits de l’homme en Europe*, 1999, 268. és 269. o.) azt a gondolatot képviseli, miszerint a környezet nemzetek feletti közös védelmének elérése érdekében az államokat közös modell elfogadására kell kötelezni. Nagyobb távlatból Grasso, G. (*Comunidad Europea y derecho penal. Las relaciones entre el ordenamiento comunitario y los sistemas penales de los Estados miembros*, az Universidad de Castilla-La Mancha és az OPOCE közös kiadása, 1993, 198. és azt követő oldalak) úgy véli, hogy a közösségi intézmények a tagállamokhoz fordulhatnak annak érdekében, hogy számukra a büntetőjogi út követését előírják. J. Biancarelli („Le droit communautaire et le droit pénal”, *Les lundis du droit communautaire*, 1993. június 21.) úgy ítéli meg, hogy a Közösségnek arra kell összpöntenie az államokat, hogy bizonyos, az alapvető értékeinek ellentmondó cselekményeket büncselekménnyé nyilvánítsák. Elvi szinten a holland kormány elfogadja ezt az álláspontot, és beadványának 15. pontjában kifejti, hogy a Közösség felhívhatja a tagállamokat, hogy bizonyos magatartásokat büntetőjogi szankcióval sújtsanak, feltéve, hogy ez az EK-Szerződés anyagi jogi rendelkezéseinek védelme érdekében elengedhetetlen, de ténylegesen a Tanács álláspontjához csatlakozik, mivel véleménye szerint a környezetvédelmi politika terén a büncselekménnyé nyilvánítás nem szükséges (16. pont).

77. Ez a vita további kérdést vet fel, amely nem annyira a tagállamokat, mint a polgárokat érinti: azon jogokról van szó, hogy a

75 – A 26/62. sz. ügyben 1963. február 5-én hozott ítélet (EBHT 1963., 1. o.).

76 – A 74. lábjegyzetben említett konferencia alkalmával G. Olmi kifejtette, hogy a közösségi jog előírhatja a büntetni rendelő nemzeti jogszabályok hatályon kívül helyezését („La sanction des infractions au droit communautaire”, *Droit communautaire et droit pénal*, Éditions Griuffrè, Milan, 1981, 167. o.) A C-358/93. és C-416/93. sz., Bordessa és társai ügyben 1995. február 23-án hozott ítélet (EBHT 1995., I-361. o.) a büntető törvénykönyvekből kivette az érmék, bankjegyek és csekkek előzetes jóváhagyás nélküli kivételét. Felidézendő, hogy a fent hivatkozott Casati-ítéletben a Bíróság – miután elismerte, hogy a büntető jogszabályok, illetve a büntető eljárási törvények és szabályok a tagállamok hatáskörébe tartoznak – meghatározta, hogy nem kell visszahíni e szabályt annak érdekében, hogy a szerződés céljait zérójelbe tegyék (27. pont), ily módon, ahogyan azt a Bíróság a 88/77. sz., Schonenberg és társai ügyben 1978. február 16-án hozott ítéletének (EBHT 1978., 473. o.) 16. pontjában és a 269/80. sz. Tymen-ügyben 1981. december 16-án hozott ítéletének (EBHT 1981., 3079. o.) 16. pontjában kimondta, valamilyen, a közösségi jogot sértő nemzeti jogalkotási aktus alapján kimondott büntető ítélet nem összeegyeztethető az európai joggal. Végül, amint azt a Bíróság a 186/87. sz. Cowan-ügyben 1989. február 2-án hozott ítéletének (EBHT 1989., 195. o.) 19. pontjában kimondta, ez a jogrend korlátokat szab a nemzeti hatáskörrel szemben, amelynek különösen a büntetőjogi rendelkezései nem korlátozhatják a közösségi jog által biztosított alapvető szabadságokat. M. Zuleeg („Der Beitrag des Strafrechts zur europäischen Integration”, *Juristenzeitung*, 1992, 762. o.) erre az ítéletre támaszkodik azon gondolat elvetésekor, hogy a büntetőjog „kizárólag” a nemzeti szuverenitást illeti meg.

büntetőjogi szankciók bevezetését a demokratikus úton megválasztott képviselők határozzák meg, amely jogi értelemben a büntetések jogszerűségét jelenti, annak kettős, anyagi jogi – a magatartások előzetes jogszabályi meghatározottságával – és a jogalkotási hatáskör letéteményese javára, egy abszolút fenntartásban kifejeződő alaki dimenzióban. Az általam képviselt álláspont lehetővé teszi a *nullum crimen sine lege* szabály tiszteletben tartását, mivel a közösségi harmonizáció megkívánja, hogy a nemzeti parlamentek a külső rendelkezéseknek a jogrendjükbe való végleges beépítése érdekében beavatkozzanak.⁷⁷

78. Ezen álláspontnak az a tény sem mond ellent, hogy a vámügyi tevékenység és a közösségi érdekeket sértő csalás elleni küzdelem területéről származó EK 135. és EK 280. cikk, amelyek érdekében a tagállamok szoros és fokozott együttműködése szükséges, kizárja a „nemzeti büntetőjog alkalmazását” és az „igazságszolgáltatási igazgatást”, vagyis két olyan kifejezést, amelyek nem a jogszabályok megalkotására, hanem azok végrehajtásának jogkörére utalnak, amely kérdés e keresetben nem vitatott, és amely olyan hatáskörre vonatkozik, amely kétségtelenül az eljáró büntetőjogi bíróra tartozik.

77 — Grasso (i. m., 218. o.) szerint ha a nemzeti parlamentek elutasítanák a közösségi szabályozást, akkor az a kötelezettségesség megállapítása iránti megfelelő keresetek megindításához, és nem pedig a belső rendelkezések közösségi jogszabály általi helyettesítéséhez vezetne. J. Eisele („Einflussnahme auf nationales Strafrecht durch Richtliniengebung der Europäischen Gemeinschaft”, *Juristenzeitung*, 2001, 1160. o.) úgy véli, hogy a valamely irányelv átültetéséből eredő büntető jogszabályokat az egyes tagállamok által szuverén módon meghatározott módokat követve fogadják el, és ez demokratikus szempontból kellően jogszerűvé teszi őket.

79. Fel lehetne hozni, hogy a büntetőjogi együttműködés a harmadik pillérhez kapcsolódik, és az e téren való bármiféle fellépésnek, még ha a Közösség fellépése is, az EU-Szerződés VI. címéből kell erednie, azonban e gondolatmenet fő tétele hiányzik.

80. Az EU 29. cikk összehangolt fellépést határoz meg a bűnözés megelőzése és az ellene való küzdelem érdekében, amely három módon történhet. Az első kettő a rendőrségi és az igazságügyi együttműködés keretében valósul meg, míg az utolsó a „31. cikk e) pontjának megfelelően” a jogszabályok közelítésére irányul, amely olyan intézkedések fokozatos elfogadására utal, amelyek „a szervezett bűnözés, a terrorizmus, valamint a tiltott kábítószer-kereskedelem területén szabályozási minimumokat határoznak meg a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetési tételekre vonatkozóan”. Következésképpen, amint már megjegyeztem⁷⁸, az Európai Uniónak nincs „univerzális hatásköre” arra, hogy az EU 34. cikk (2) bekezdésének b) pontjában meghatározott kerethatározattal közelítse a tagállamok büntetőjogát, hanem a nemzeteken átvélő jelentőségű bizonyos bűncselekményekre vonatkozó, korlátozott hatáskörrel van szó.

81. A harmadik pillér a rendőri szerveknek és igazságügyi hatóságoknak a bűnözés elleni hatékonyabb küzdelem érdekében biztosítandó hatékony segítségnyújtást fogalmazza meg, de a jogszabályok közelítése, amely meghaladja az együttműködés gondolatát, és

78 — Lásd a 15. lábjegyzetet.

markánsabb lépést jelent az integráció felé, azon tényezőkre korlátozódik, amelyek a „nemzetköziesítés” miatt egységes választ érdemelnek.

nyem szerint a Közösség ezt nem jogosult meghaladni. Ez az állítás egyrészt az ítélkezési gyakorlatnak az ilyen hatáskört elismerő alapjaira, másrészt a környezetvédelem területére vonatkozó ezen hatásköröknek a természetén alapul.

82. Ahogy büntetőjogi téren a Közösség nem rendelkezik általános hatáskörrel, „tehetlenségi ereje” sincs azon harmadik pillér tekintetében, amely a gravitációs erőhöz hasonlóan maga felé vonzza az Unióban felmerülő, ilyen természetű kérdéseket. A megoldást másik úton, a közösségi jogrend elleni jogsértések szankcionálása jogkörének szerkezetével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat nyomán kell keresni.

I — A közösségi jog hatékonysága csupán azt követeli meg, hogy a jogkövetkezmény büntetőjogi jellegű legyen

83. A Tanács és a tagállamok által felhozott akadályok elhárítása után folytatni kell az érvelést. Az összehangolt válaszáért harcoló indokokat félretéve, mivel a harmonizáció előnyei⁷⁹ kétségbevonhatatlanok⁸⁰, meg kell határozni a harmonizáció hatályát. Amint láttuk, a cél a környezetvédelem terén való közös politika elleni súlyos jogsértések esetére alkalmazandó „hatékony, arányos és visszatartó erejű” szankció elősegítése; a büntetőjogi joghátrány eleget tesz ezen feltételeknek és következésképpen a Közösség az e téren való tevékenységét biztosítandó arra kötelezheti a tagállamokat, hogy ezt a joghátrányt alkalmazzák, de vélemény-

84. A polgári jogi, közigazgatási vagy büntetőjogi szankciók bevezetése előírásának jogkörét a közösségi jog hatékonyságát szolgáló szerződéses hatáskör szerint kell minősíteni.^{81 82} Ha ezen jogrend sértetlensége büntetőjogi választ tesz szükségessé, akkor a tagállamoknak kell a szükséges mechanizmusokat megállapítani, amelyek természetét a Közösség határozza meg, mivel ő képes azoknak a kitűzött célok tekintetében való megfeleléseit elemezni, és ha ez mégsem így van, akkor ez a feladat a nemzeti jogalkotókra hárul. A környezetvédelmet illetően nyilvánvaló, hogy a súlyosan károsító magatartásokra adandó válasznak büntető-

79 — Grasso a fent hivatkozott tanulmányban (223. és 224. o.) ezt kifejti ki. I. Appel (*Kompetenzen der Europäischen Gemeinschaft zur Überwachung und sanktionsrechtlichen Ausgestaltung des Lebensmittelstrafrechts und Verwaltungsanktionen in der Europäischen Union*, Trier, 1994, 165. o.) úgy ítéli meg, hogy csakis az egységes bűncselekménnyé nyilvánítás mozgítja elő az európai integráció folyamatának folytatásához elengedhetetlen bizalmat.

80 — Mind a Tanács, mind a Bizottság támogatja az összehangolt büntetőjogi válasz helytállóságát.

81 — A német jogtudomány úgy ítéli meg, hogy a környezetvédelem területén egy büntetőjogi irányelv elfogadásának lehetősége az EK 175. cikk „folyománya”. Lásd e tekintetben Schmaleberg: i. m., 29. o.; Vogel, J.: „Stand und Tendenzen der Harmonisierung des materiellen Strafrechts in der Europäischen Union”, *Strafrecht und Kriminalität in Europa*, 2003, 37. és 47. o.; Appel: i. m., 175. és 178. o.; Zeder, F.: „Auf dem Weg zu einem Strafrecht der EU”, *Juridikum*, 2001, 51. o. Lásd a 37. lábjegyzetet.

82 — Zullek (i. m., 219. o.) azt indítványozza, hogy a tagállamok a jogalkotásikat azon integráció irányába fordítsák, amelyet fájdalomosan érintene, ha az olyan fontos területeket, mint a büntetőjog, kivonnák a közösségi jog hatálya alól.

jogi válasznak kell lennie, de ebben az összefüggésben a visszaszorítás és a közösségi jog végrehajtásának biztosítása érdekében kiszabható szankciók megválasztása a tagállamok feladata.

85. Mivel a közösségi harmonizáció egységes bűncselekményeket vezetett be, a nemzeti jogrendek feladata, hogy a károsodott fizikai valóság és jogrend helyreállítása érdekében büntetni rendeljék e tiltott magatartásokat, és megjelöljék a bűncselekmény megtorlásának konkrét eszközét. E feladat végrehajtására senki sem alkalmasabb a nemzeti jogalkotónál, akinek, mivel első kézből ismeri az adott társadalmi rend jogi és szociológiai sajátosságait, a Közösség által előre behatárolt keretben ki kell választania a közösségi jog végrehajtására legmegfelelőbb szankciót.⁸³

86. A büntetőjog biztosítja az egyetlen „hatékony, arányos és visszatartó erejű” megoldást az olyan magatartások elleni küzdelemben, amelyek, mint a kerethatározat 2. cikkében meghatározott magatartások, súlyosan megzavarják a környezetet, jóllehet, amint ezeket a magatartásokat büntetni rendelik, a büntetés csakis azon nemzeti jogrendben határozható meg, amely tartalmazza az e feladathoz elengedhetetlenül szükséges feltételeket; a Közösség ugyanis

83 — Grasso (i. m.) egy bizonyos rugalmassággal megáldott olyan szabályozásért harcol, amely meghatározná a tiltott cselekményeket és a bűncselekmények tipológiáját, illetve a szankciókat, anélkül azonban, hogy a büntetési tételek szigorú megállapításához vezetne.

nem rendelkezik azzal az ítélőképességgel, hogy értékelje az egyes tagállamokban a környezeti értékek védelmének legmegfelelőbb eszközét, amely lehet szabadságvesztés, valamely más jogvesztő büntetés vagy pénz-büntetés.

87. Ez a rendszer azt a jogosultságot ruhazza a Közösségre, hogy pontosan határozza meg a védett jogi tárgyat és a jogalap természetét, míg a tagállamok feladata, hogy biztosítsák a büntetésre vonatkozó jogszabályok kidolgozását⁸⁴, akár egyénileg, akár pedig az EU-Szerződés harmadik pillérében meghatározott kormányközi együttműködés útján, összehangolt módon.

J — A környezettel kapcsolatos közösségi hatáskör természete

88. E területen a hatáskörök megoszlanak a Közösség és a tagállamok kö

84 — A jogtudományban ezt az álláspontot képviseli Jacqué, J. P. („La question de la base juridique dans le cadre de la Justice et des affaires intérieures”, *L’espace pénal européen: enjeux et perspectives*, Institut d’études européennes, Bruxelles, 2002, 255. és 256. o.). Eisele (i. m., 1162. o.) úgy véli, hogy a közösségi jogalkotónak a büntetendő magatartások meghatározásakor egy minimumszintet kellene megállapítania, a nemzeti jogalkotók feladata pedig a büntetés pontos meghatározása. Grasso (i. m., 218. o.) úgy ítéli meg, hogy a Közösség szerveinek hatáskörébe tartozik a büntetőjogi természetű rendelkezések közlése vagy – amennyiben ez szükséges – az egységes büntetőjogi szankciók bevezetése, mivel a Közösség céljainak megvalósítása érdekében a szerződések sajátos hatásköröket ruháznak a szervekre. Ugyanakkor a közösségi jognak tükröződnie kell az egyes tagállamok jogrendjében, amelyek kötelesek biztosítani a szupranacionális büntelendőséget, és kötelesek megállapítani az előre meghatározott keretben lehetséges büntetést. Lásd még Comte (i. m.) 781. o.

zött⁸⁵, és elfogadott, hogy a nemzeti szabályozás szigorúbb lehet, mint a közösségi szabályozás.

89. Amint azt már említettem, az EK 176. cikk felhatalmazza a tagállamokat, hogy szigorúbb védintézkedéseket tartsanak fenn, vagy vezessenek be, feltéve, hogy azok összeegyeztethetők a Szerződéssel, és hogy azokról értesítették a Bizottságot. Emellett az EK 95. cikk lehetővé teszi számukra a nemzeti rendelkezések fenntartását ((4) bekezdés) vagy bevezetését ((5) bekezdés), a harmonizációs intézkedések léte ellenére, mivel ezeket a rendelkezéseket, amelyekről a Bizottságot értesíteni kell, a környezet védelme indokolja. Végül az EK 174. cikk (2) bekezdésének második franciabekezdése „védzáradékot [határoz meg], amely felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy nem gazdasági jellegű környezetvédelmi okokból közösségi ellenőrzési eljárás alá tartozó ideiglenes intézkedéseket hozzanak”.

90. A Deponiezweckverband Eiterköpfe ügyben előterjesztett, fent hivatkozott főtanácsnoki indítványban azt állítottam, hogy a tagállamok fontos szerepet játszanak az európai és azon nemzeti szabályok egyidejű

létéből eredően, amelyek pontosítják a közösségi jogszabályokat, vagy további védelem biztosítása érdekében részben megváltoztatják őket, és ily módon tökéletesen következetesnek tűnik, hogy miután a Közösség meghatározta a megkívánt minimumküszöböt (a jogsértésekre adandó büntetőjogi választ), a nemzeti jogrendek ezt személyre szabják, pontosítják, és a kitűzött cél megvalósításához elengedhetetlen erővel ruházzák fel.

K — A kerethatározat 1–7. cikke mint a közösségi hatáskör alapja

91. A korábbi megfontolások lehetővé teszik a kerethatározat 1–7. cikkének étékelését, valamint annak elemzését, hogy tartalma a közösségi jog hatálya alá tartozik-e, és ha igen, e cikknek a Tanács által az EU 29. cikk, az EU 31. cikk e) pontja és az EU 34. cikk (2) bekezdésének b) pontja alapján való elfogadása sérti-e az EU 47. cikket, és ezért meg kell-e semmisíteni.

92. A 2. és 3. cikk a környezetet károsító bűncselekmények azon hét típusának szándékos vagy gondatlan, de legalább súlyosan gondatlan elkövetésének bűncselekménnyé nyilvánítását írja elő, amelyek jelentőségük miatt büntetendők, akár azért, mert halált vagy súlyos testi sértést okozhatnak, illetve a természetes vagy kulturális környezet egyes tényezőinek jelentős károsodását okozhatják, akár azért, mert hatással vannak a védett

85 — E tényt, amely a hatályban lévő szabályozásból következik, az Európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződés I-14. cikke (2) bekezdésének e) pontja kifejezetten elismeri oly módon, hogy az I-12. cikk (2) bekezdése értelmében „[h]a egy meghatározott területen az Alkotmány a tagállamokkal megosztott hatáskört ruház az Unióra, e területen mind az Unió, mind pedig a tagállamok alkothatnak és elfogadhatnak kötelező erejű jogi aktusokat. A tagállamok e hatáskörükkel csak olyan mértékben élhetnek, amilyen mértékben az Unió hatáskörét nem gyakorolta, vagy úgy határozott, hogy lemond hatáskörének gyakorlásáról”.

fajokra vagy az ózonrétegre. Az elmondottak alapján világos, hogy az ilyen jellegű cselekményekre kiszabható büntetési nem megválasztásának hatásköre a Közösséget illeti. Ugyanez igaz a 4. cikket illetően is, amely előírja a bűncselekmény tettesként való elkövetésén kívüli más részességi formák – mint például a bűncselekmény elkövetésére való felbujtás – büntethetőségét. Ezek a rendelkezések a „közösségi harmonizáció minimumának” részét képezik, mivel a büntetőjogi felelősség szubjektív elemeinek meghatározásával hatással vannak a büntetőjogi felelősség jellegére.

93. Az 5. cikk (1) bekezdése, amely előírja, hogy a 2. és 3. cikkben említett tevékenységek hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókkal legyenek büntethetők, megerősíti a korábbi értelmezést, mivel, logikus módon, ebben az esetben a szankció típus megválasztása – a szanció lehet büntetőjogi, közigazgatási vagy polgári jogi – a Közösség feladata.

94. Annak előírása azonban, nevezetesen az 5. cikk (1) bekezdésében, hogy a legsúlyosabb bűncselekmények esetében a szabadságvesztéssel járó és kiadatás alapjául szolgáló büntetéseket kell kiszabni, meghaladja az első pillérből származó hatásköröket, mivel a büntetőjog terén a megfelelő büntetés megválasztása nemzeti hatáskörbe tartozik. Ugyanezen gondolatmenet alapján az intézkedések előírását, amint azt az 5. cikk

(2) bekezdése teszi, nem éri semmiféle kifogás.

95. A 6. cikk a 2–4. cikkben meghatározott bűncselekmények tekintetében rendezi a jogi személyek tevőleges vagy mulasztással történő elkövetésért való felelősségét, míg a 7. cikk „hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókkal” rendeli őket büntetni, de a szankció jellegét nem határozza meg; vagyis a két bűncselekménnyé nyilvánítás ugyanabban a hibában szenved, mint a 2–4. cikk és az 5. cikk (1) bekezdése. Nem csupán a természetes személyek, hanem a jogi személyek elleni eljárás megindításának célja is a környezeti bűncselekményekre adandó válaszként elfogadott alapmodell gondolatához fűződik, amely a közösségi jog feladata. Ugyanakkor a 7. cikk, mivel öt meghatározott büntetési nemet fogalmaz meg, túllépi a közösségi jog hatályát.

96. Az 1. cikk pedig három, a 2–6. cikkben alkalmazott fogalom meghatározására korlátozódik.

97. Következésképpen úgy vélem, hogy mivel a környezetet súlyosan károsító cselekmények elleni büntetőjogi válasz megválasztása a Közösség feladata, a Tanács nem rendelkezik hatáskörrel a kerethatározat 1–4. cikkének, az 5. cikk (1) bekezdésének – a szabadságvesztéssel járó büntetésekre és a kiadatásra való utalást kivéve –, a 6. cikkének és a 7. cikk első franciabekezdésének elfogadására. Következésképpen a Bizottság kérésének – mivel megalapozott – helyt kell

adni, és a kérdéses rendelkezéseket meg kell semmisíteni. 69. cikkének 2. §-a rendelkezései alapján a Tanácsot kötelezni kell a költségek viselésére.

V — A költségek

98. A Bizottság által kezdeményezett kereset megalapozottsága miatt az eljárási szabályzat 99. Az eljárási szabályzat 69. cikke 3. §-a értelmében a tagállamok, a Parlament és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság – mint beavatkozók — maguk viselik saját költségeiket.

VI — Véggöveztetések

100. A fenti megfontolásokra tekintettel a Bíróságnak azt indítványozom, hogy:

- 1) az Európai Közösségek Bizottsága által a környezet büntetőjog általi védelméről szóló, 2003. január 27-i 2003/80/IB tanácsi kerethatározat ellen benyújtott megsemmisítés iránti keresetnek a 97. pontban megjelölt mértékben adjon helyt;
- 2) az Európai Unió Tanácsát kötelezze a költségek viselésére, és mondja ki, hogy a beavatkozók maguk viselik saját költségeiket.